

ומה לא צריך לעשות לפני חתונה?

מה צריך לעשות לפני חתונה? יבדוק באחיה. (רש"י ור"ב, ב"ב קי.)

"אחות נחשון – מכאן למדנו, הנושא אישה צריך לבדוק באחיה."

והוא מצוה מן המובחר ולא מן הדיון, ולכן לא הביאוהו הפוסקים. (שו"ת מהר"ם בריסק)
מעשה באחד שהשתדך עם בת תלמיד חכם. לאחר זמן נודע לו שאחיה הוא עם הארץ "מהודר" ואינו מדקדק במצוות בלשון המעטה... רצה החתן לבטל את קשר השידוכים ביניהם, כי חושש לדברי חז"ל ש"רוב בנים דומים לאחי האם".

רב העיירה, הגאון רבי שבתי ליפשיץ סבר כי אין זו סיבה לביטול השידוך. והביא ראיה לכך מרבי מאיר, שנשא את ברוריה בתו של רבי חנינא בן תרדיון, אף שבנו יצא לתרבות רעה. **הגאון רבי נתן נטע לייטער השיבו:** מרבי מאיר אין ראיה, כי אולי נשא את ברוריה לאישה לפני שאחיה התקלקל. אמנם למעשה אין לבטל את השידוך, כי כשהאב תלמיד חכם אין לחשוש, לא לאחיה, ולא לשאר דברים, כי הכל הולך אחר העיקר!

(שו"ת "ציון לנפש חיה" ל"ח ועין מס' שמחות י"ב י"ד אודות בנו של רחב"ת, שהרגוהו ליסטים)

הגאון רבי אברהם משה הלל, רבה של בגדד הצליח לבטל מנהג מוסלמי תפל, שהשתרש אצל יהודי בבל.

עד זמנו נהגו ביום החופה לתלות ארבעה חבלים לארבעת צידי מיטת הכלה. וכל הקרובים והמוזמנים לחתונה תלו עליהם כל מיני דברי סידקית, סכינים, נעליים, דגיגים מפח וכדומה, כדי שיביאו מזל והצלחה לזוג, אחרי כן נאספו הדברים על ידי הכלה... ("יהודי בגדד" - בימים אלה הל' יום הזכרון לגאון רבי אברהם משה הלל רבה של בגדד)

'הפשתה והשעורה נכתה כי השעורה אביב והפשתה גבעול. והחיטה והכוסמת לא נמו כי אפילת הנה.'

(ט"א-ב)

יש להבין, מה צריך היה לספר ולפרט מה ארע למינים הללו? ועוד, מפני מה התורה מציינת שהפשתן והשעורה נוכו, הרי כבר נאמר שכל עשב מצרים הוכה? ועוד, במה זכתה החיטה להנצל? **ניישב בדרך הפלפול** על פי הגמרא הדנה בקמת חיטים שעבדו לה עבודה זרה, מה דינם של החיטים, האם נאסרו למנחות. (ע"ז מו:)

כידוע המצרים היו עובדים לאילולים רבים ומקריבים להם מנחות רבות, כמויות ענק של מתנות ומנחות נזרקו לתוך הנילוס. והיו מתפללים לאיליהם שהיבולים שלהם – החיטה והפשתה וכל השאר יעלו יפה, ומכל שדה ושדה היו נוטלים למנחותיהם. **ויש לומר** שהמצרים עבדו, התפללו ונטלו למנחתם רק מגידולי השדה שהיה בהם 'שיעור', ולפני כן לא לקחום למנחה ולא התפללו עליהם, כי לא היה לה על מה לחול, ולכן הפשתן והשעורה הוכו כי הגיעו לכלל 'אביב', ואילו החיטה והכוסמת שהיו 'אפילות' לא נעבדו, ולכן לא הוכו בברד.

וכל זה למה? כי עוד מספר חודשים יהיה 'פסח מצרים' ובני ישראל יאפו מצות, אם החיטה היתה לוקה בברד לא היה להם קמח למצות. שהרי להשתמש בקמח של שנה שעברה לא יכלו, שהרי הוא אינו 'שמור', לכן הם צריכים חיטה חדשה - 'שמורה'. **ואף שבגושן לא ירד ברד,** ברור, כי לבני ישראל הנמצאים בעבדות נוראה אין שדות חיטה ושעורה, פרעה הוא שדאג להם לאוכל, שהרי הם עבדיו – 'זכרנו את הדגה'.

אלא שלכאורה דברינו אינם נכונים, שהרי כל האיסור הוא רק על החיטים, כיון שנעבדה בהם עבודה זרה, אבל אם טחנום ועשו מהם קמח, מותרים, שהרי נשתנו (רמב"ם איסורי מזבח ג' י"ד). וכפי שניתן לקחת חוטים לציצית מפשתן שנעבד (או"ח ח' ועיי"ש), **אלא יש לבאר ע"פ התוס' ר"ד** (ע"ז מו: קובץ שיטות קמא') שכתב שכל ההיתר בקמח שנעשה מחיטים שנעבדה בהם ע"ז הוא רק אם טחן אותם גוי, אבל אם טחן אותם ישראל, נשארו באיסורם.

וכך הכל מובן נפלא - בני ישראל היו צריכים 'מצה שמורה' ולא שחלילה גוי מצרי יטחן להם את החיטים, וכדברי הרא"ש (פסחים פ"ק כל שעה ועיי"ש) שנהגו באשכנז לשמור את החיטים לצורך מצה של מצוה משעת טחינה. ("נר לשולחן שבת")

כשהיו שואלים את הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ אם לישא בת של בעלי בתים, היה משיב שאם יש שם מידות טובות הרי זה במקום בת ת"ח! ומוסיף, שזה אף יותר מכך! ("דרכי החיים" ח"א)

אחד בא להתיעץ עם מרן ה"חזון איש" אודות שידוכים, איזו מעלה לחפש. והשיבו: תחפש שתי מעלות: בת צנועה ובת שמכבדת את הוריה.

ופעם שאלוהו על הצעת שידוך שהבת מסורה מאד להוריה וחששו שמא תמשיך בכך גם לאחר נישואיה ותזניח את ביתה, והרי חובתה לבעלה קודמת. השיב מרן בפסקנות: 'בת המכבדת את אביה ואמה, בידוע שתכבד את בעלה!' ("אנא עבדא")

יהודי הגיע לגאון רבי אהרן לייב שטיינמן לבקש עצה, כידוע מבררים בשידוך על מידות, בריאות, משפחה וכדומה. שאל היהודי: לאיזה דברים לא צריך לחשוש כשינגשים לשידוך? השיבו רבינו: "מה יאמרו הבריות..." ("נר לשולחן שבת" מהר"ג רש"ד)

'יבדוק גם באחיותיה.' (הת"ס אנה"ק י"ג) **מעשה באחד שמתה אשתו** בחולי השיעול וגם אחותה מתה בחולי זה. ובאה אליו אשתו בחלום כמה פעמים וביקשה ממנו לישא את אחותה הפנויה, למען ילדיה הקטנים, ואיימה עליו בעונשים קשים אם לא ישאנה. **בשו"ת "פרי השדה" השיב שיכול להנשא לה.** א. על פי הרשב"א, שסובר שצריך שלש פעמים להחזיק 'קטלנית'. ב. אף שדברי חלומות לא מעלים ולא מורידים, מכל מקום אם לבו נוקפו יכול לסמוך על ה"כסף משנה" שכתב שעיקר הטעם בקטלנית הוא משום פחד ותמהון, ופה אם לא ישאנה הרי יעמוד בפחד מפני החלום ולא יפסיד מאומה אם ישאנה... (ח"ב כ')

השבוע יחול יום הזכרון לשר התורה רבי משה יהושע יהודה לייב דיסקין, רבה של בריסק ולומז'ה. נשמחתו הטהורה יצאה אחר הבדלה, כ"ט טבת תרנ"ח

תמה המהרי"ל דיסקין למה התורה כותבת שהחיטה והכוסמת לא נוכו בסמוך לתפילת משה רבינו, הלא המקום המתאים לכתוב זאת הוא היכן שנכתב שהברד היכה את כל עץ מצרים?

ומיישב: נאמר בפסוק "ומטר לא ניתך ארצה" היינו שנשארו ברד תלוי באויר, ותמוה, הלא לא ירד אפילו חתיכת ברד אחד לבטלה, ומניין נותר ברד שיתלה באויר?! ויש לומר, החיטה והכוסמת, כיון שהיו עשבים לחים היה צריך הרבה ברד כדי להכותם, אלא שתפילתו של משה עיכבה את הברד הזה מלרדת וכך נשארו תלויים באויר, ולכן הם לא נוכו.

ענה מובן החיבור של 'החטה והכוסמת לא נכו', 'ויצא משה ויפרוש כפיו' 'ומטר לא נתך ארצה'. (חידושי הגאון רבי יהושע לייב דיסקין מכת"י)

"ולא שמעו אל משה מ..." (ו' ט')

בימי הצאר ניקולאי הראשון נסלל ברוסיה כביש שחיבר את פטרבורג בירת רוסיה עם ורשה הרחוקה, בירת פולין הכבושה. כשהסתיימה סלילת הכביש חנכוהו במסע מלכותי מפואר של הצאר. מסדרי המסע תכננו שהעיר לומז'ה תשמש תחנת ביניים בה יתעכב הצאר.

גם יהודי לומז'ה השתלבו בפעילות הרבה לקבלת הפנים. הרחובות נוקו, הלונות הבתים מורקו, בנו שערי כבוד, ותלו דגלים. בקיצור העיר לבשה חג.

ראש הקהילה, ר' ישראל דובינסקי נכנס אל המהרי"ל דיסקין להתייעץ על צורת ההשתתפות של הקהילה בקבלת הפנים.

אגב שיחה העיר לו רבינו: "הייתי מייעץ לך שלא תתייצב לפני הקיסר!" הערה זו לא נקלטה במוחו של ראש הקהילה כי לא נראתה לו כרצינית, לא יכל היה לתאר לעצמו שהוא יוותר על הופעתו כמייצג היהודים - היש מי שיוכל להנחות את הביקור כמוהו... והתעלם מעצת המהרי"ל.

הגיע היום המיועד, והצאר הגיע. לומז'ה התמלאה בשוטרים ובבלשים שארבו בכל פינה, נכונים לסכל כל התנקשות בו. הצאר נכנס לבית הכנסת, שם ברכו עליו "ברוך שחלק", וערכו תפילה חגיגית. משם יצאה המשלחת בראשות ראש הקהילה לביקור. הראו לצאר את היכלי התורה והתפילה, ובתי החרושת.

משם פנו לעבר גולת הכותרת של הביקור מבחינתו של ר' ישראל דובינסקי, אל בית החולים החדש. הבנין היה מרווח, מפואר, ומשוכלל. ור' ישראל הוא שעמל וטרח על איסוף הכספים ובנייתו. החל להסביר לצאר את מבנה בית החולים.

לפתע העיר הצאר: "החדרים מרווחים מדי, זה בזבז מקום!" ניסה ר' ישראל לסנגר ולהסביר שיש לתת לחולים מרחב. עוד הוא מסביר, תפסוהו קציני הצאר והובילוהו ישר לבית הסוהר!

חוק המלכות היה ברור. במקרה שהקיסר מותח ביקורת לא מתווכחים, צריך להודות ולהבטיח שהליקוי יתוקן, והמתווכח דינו כמורד במלכות!

כספים ומאמצים רבים הושקעו כדי לחלצו ממאסר, ולהשכיח את הפרשה. כשרבינו נשאל מה ראה ליעץ מראש לר' ישראל שלא יופיע לקבלת הפנים, ענה בתמימות: "מכיר אני אותו כאיש פשוט, אשר לא מורגל לעמוד לפני מלכים..." (עמוד האש')

"כמה פלאות עשה ה' לישראל במכת דבר... לא הוזק דבר מנכסיהם, לא כמשו אילנותיהם, ולא נפלה אבן מבתים". (מדרש הגדול ט' ד')

ביום ראשון לסדר פרשת וארא, כ"ד טבת אחר הצהריים, בשנת תקצ"ז ארעה רעידת אדמה במרכז הארץ ובמיוחד בגליל.

בצפת נהרגו למעלה מאלפיים יהודים. העיר חרבה כליל, לא היה ניכר שום בית או רחוב, הכל היה הרוס. אלפי פצועים שכבו בין ההריסות בקור נורא, בגשם ובשלג, עד שהגיעה מירושלים משלחת ההצלה, שבראשה עמד רבי ישעיהו ברדקי. המשלחת אורגנה על ידי מנהיג הישוב האשכנזי, רבי ישראל משקלוב. הם פינו את ההריסות, קברו את המתים, וטיפלו במסירות בפצועים.

בטבריה נהרגו כשבע מאות יהודים, הכנרת עלתה והציפה את כל העיר ובתים רבים נחרבו. (ס"ה)

ידועה אגרתו של רבי ישראל משקלוב אל נדיבי עם, בה סיפר על האסון: 'בירושלים קראו ראשי היהודים, האשכנזים והספרדים לאבל. ובמשך שני ימים רצופים אמרו דברי הספד ובכי בבית הכנסת "רבן יוחנן בן זכאי"'. המאורע עשה רושם כביר בתפוצות ישראל ותרומות רבות נשלחו לארץ. (הקדמת "פאת השולחן")

בעיר אנקונה שבאיטליה חגגו השבוע פורים על נס הצלתם מרעש אדמה בכ"א טבת שנת תנ"א. ("אור בקר") **שמחתם מובנת** כפליים בשל מה שארע מאות שנים קודם לכן לאחר רעידת אדמה באנקונה. בשנת 1279 ארעה רעידת אדמה בעיר. כחלק מחיפוש האשמים ברעייה, תושבי אנקונה הרגו את יהודי העיר. קינה מיוחדת חוברת לזכר הטבח, אותה אומרים בט' באב. (ס"ה)

עצה מופלאה כיצד להנצל בעת רעידת האדמה!

כתב היעב"ץ: "מצאתי בסוף ספר יוחסין בהוספות על רש"י בלשון הזה - 'ועל זה ניבא ישעיהו 'וינועו אמות הסיפים', ושם הפסוק 'וקרא זה אל זה ואמר'. ואמרו: כי סוד גדול כתוב כאן, בזמן שיבוא רעש בעולם ויקראו הפסוק 'וקרא זה אל זה ואמר קדוש, קדוש, קדוש' שלש פעמים, ישקוט הרעש!" (מ"ק רכ"ז)

כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י: שלש עצות טובות מצינו להנצל מן הרעש: אחת טבעית, אחת סגולית ואחת אלוקית.

הטבעית: לברוח. **הסגולית:** לומר ג' פעמים את הפסוק בישעיהו "וינועו אמות הסיפים מקול הקורא והבית ימלא עשן" - פנים ואחור. **והאלוקית:** היא הטובה בהן - לדרוש את ה' ולשחר את פניו בתשובה, תפילה וצדקה ואז 'רפא לו', ואם שלש אלה יעשה ינצל. טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידך! ("נפש חיים") כשהקב"ה רואה בתי עבודה זרה שקטים וביתו חרב, מיד רועשים שמים וארץ (שמ"ר כ"ט ב.). "המביט לארץ ותרעד" אמרו, בשביל המחלוקת רעש בא לעולם (ילקוט שמואל ב' קנ"ח). בשביל המעשרות רעש בא לעולם (מדרש תהילים).

מהלכות רעידת אדמה

יברך 'עושה מעשה בראשית', או 'שכוחו וגבורתו'. (או"ח רכ"ז א)
נחלקו הפוסקים אם ניתן לברך לאחר כדי דיבור מסיום הרעייה. (שם ט"ז וא"ר ועיין ג"כ) ומן הגרש"ז אויערבאך כתב שכל זמן שהתפעלותו נמשכת יכול לברך. ("הליכות שלמה" עמ' רפ"ז)
לא צריך שתהיה רעידת אדמה חזקה שתסכן חיי אנשים, אלא אף על רעייה קלה שמורגשת יש לברך. (שו"ת "שבט הקהתי" ח"ה)

סיפר מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך כי בעת רעידת האדמה בירושלים, בשנת תרפ"ז, בעוד שכולם נבהלו ונחפזו וחלקם אף אמרו וידוי, נעמד הגאון רבי דוד בהר"ן מיד מלוא קומתו ובירך 'עושה מעשה בראשית'.

היה זה בבית המדרש "אהל משה", סיפר נכדו של רבי דוד: כותל בית המדרש נשטט ממקומו וזו, זכור אני את הסימן השחור שנתגלה בתקרה במקום המגע הקודם של הקיר... הכל נבהלו והתרוצצו לכל עבר, אך סבא אחז בעמוד החזן ובירך בישוב הדעת, בשם ומלכות ובכוונה 'עושה מעשה בראשית'. ("ארח דוד")

הגאון רבי הירש קופשיץ סיפר אודות סבו הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד: "נכנסתי לביתו שניות ספורות אחר הרעייה, ומצאתי אותו כשהוא יושב וכותב חידושי תורה בסוגיה סבוכה, כאילו לא ארע דבר. 'מה לך כי נבהלת' - שאל אותי בתמיהה - 'האם ברכת כבר 'שכוחו וגבורתו מלא עולם', אם לא - ברך מיד', והמשיך ללמוד כי חבל על כל רגע". ("האיש על החומה" ח"א)

מהו המקום הכי בטוח מרעידות אדמה?

אין גוזרים בירושלים תענית ציבור על רעש האדמה, כי לא הזיק מפולת בירושלים, וכמובא ב"אבות דרבי נתן" (פ"ה ה.). בשנת תרפ"ז היה רעש גדול בירושלים וסביבותיה, ונהרסו כמה בתים, אבל היו ניסים ונפלאות שלא נהרג אף אחד, ואילו בכפרים שמסביב נהרגו מאות, ויהי לפלא! ("כף החיים" או"ח תקע"ו)

"... וגם ברעש הנורא בשנת תקצ"ז היו ניסים גדולים, ולא הוזק שום איש בירושלים". (מתוך אגרת רבי ישראל משקלוב)